

Logiczne myślenie jako element rozwoju matematycznego dzieci

Grażyna Rygał, Agnieszka Borowiecka

Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie

1. Wprowadzenie

Myślenie ma ogromne znaczenie w rozwoju dzieci. Procesy przyswajania wszelkich wiadomości, nabywania umiejętności i nawyków oparte są na myśleniu. W wyniku tych procesów następuje u dziecka uogólnianie, koncentracja, porządkowanie – systematyzowanie i analizowanie. Zgodnie ze stwierdzeniem Edwarda de Bono [1] *„Być może najważniejszą rzeczą, jaką możesz zrobić dla społeczeństwa i świata jest nauczyć dzieci jak sprawnie i skutecznie myśleć”*. Myślenie to umiejętność, której możemy się nauczyć. Nie jest właściwym traktowanie myślenia jako inteligencji, czy posiadania ogromu wiedzy. Zadaniem edukacji jest przygotowanie młodego pokolenia do zastosowania umiejętności myślenia w rozwiązywaniu rzeczywistych problemów w realnym życiu.

W tradycyjnym systemie kształcenia mamy do czynienia z myśleniem reaktywnym. Reagujemy na problemy, które są przedstawione w formie prawie gotowej do rozwiązania. Myślenie aktywne, to czynna postawa prowokująca wydarzenie wymagające operatywności i sprawności działania. To cechy myślenia twórczego. W otaczającym świecie trzeba dokonywać wyborów i podejmować decyzje. Sytuacje, gdy istnieje potrzeba myślenia według Edwarda de Bono [1], sprowadzają się do dwóch typów. Pierwszy to myślisz, bo chcesz myśleć, a drugi to myślisz, bo musisz myśleć.

Aby nasze myślenie było skuteczne powinniśmy zastosować np. metodę sześciu myślowych kapeluszy [1]:

- *Kapelusz biały* – fakty, liczby, dane, informacje. Co wiemy? Jakie dane musimy zdobyć?

- *Kapelusz czerwony* – emocje, odczucia, przeczucia, intuicja. Co odczuwamy w związku ze sprawą, o której w tym momencie myślimy?

- *Kapelusz czarny* – ostrożność, ocena prawdziwości, osądzanie, weryfikacja faktów. Czy to będzie bezpieczne? Czy to będzie funkcjonować?

- *Kapelusz żółty* – korzyści, zalety, zyski, oszczędności. Dlaczego warto to zrobić?

- *Kapelusz zielony* – badanie możliwości, dociekanie, poszukiwania, sugestie, pomysły. Czy można to zrobić w inny sposób? Czy mamy jakieś pomysły?

- *Kapelusz niebieski* – myślenie o myśleniu, kontrola i sterowanie procesem myślenia. Dokąd doszliśmy? Pomysł rozwiązania problemu.

Bardzo ważnym jest aby zachęcać do myślenia wszystkimi typami kapeluszy w różnej kolejności.

2. Myślenie matematyczne

Myślenie matematyczne [2] to zespół podejmowanych samodzielnie czynności umysłowych polegających na:

- rozwiązywaniu zadań i innych problemów matematycznych,
- poszukiwaniu problemów, czyli dostrzeganiu nowych relacji matematycznych i skłonności do matematyzacji rzeczywistości.

Myślenie matematyczne powinno umożliwiać poznawanie świata poprzez walory poznawcze [2] jak:

- ciekawość matematyczna,
- zdolność do dyscyplinowania swojego myślenia,
- umiejętność poszukiwania własnych strategii rozwiązań.

Myślenie matematyczne musi mieć znamiona myślenia twórczego. Nie można go sprowadzić do formalizacji i schematyzacji.

Twórczość matematyczna jest bardzo ważnym elementem osiągnięcia sukcesów w logicznym myśleniu.

3. Kognitywizm a rozwój myślenia logicznego

Twórcą kognitywizmu jest Lew Siemionowicz Wygotski (1896-1934). Uważał on, że przyswojenie określonych informacji jest niezbędne ale uczeń w konsekwencji ma przede wszystkim rozwijać umiejętności uczenia się. Powinny one być kreatywne, prowadzące do myślenia przyczynowo-skutkowego.

Kognitywizm to przede wszystkim multidyscyplinarność [3]. Nauczanie jest ukierunkowane na proces. Uczymy przez aktywne budowanie wiedzy, procesy poznawcze oraz tworzenie warunków do samodzielnego zdobywania wiedzy. Istotną cechą kognitywizmu jest tworzenie wiedzy całościowej, a nie fragmentarycznej oraz umiejętności jej wykorzystywania, przez skupienie się na procesie uczenia się i myślenia. Mamy do czynienia z trzema procesami: poznawczym, afektywnym i metapoznawczym.

Pierwszy z nich polega na przetwarzaniu treści przyswajanych przez ucznia. Drugi opiera się na działaniach afektywnych, czyli sposobie radzenia sobie przez ucznia z emocjami towarzyszącymi uczeniu się. Trzeci polega na wglądzie w uczenie się ucznia, aby w końcowej fazie samodzielnie dostosować uczenie się do własnych potrzeb. To bardzo powolny i złożony proces.

Dzięki logicznemu myśleniu jesteśmy gotowi podejmować decyzje, efektywnie pracować, planować i osiągać zamierzone cele. Takie myślenie pozwala na poznanie otaczającego świata, analizowania określonych problemów i znajdowanie najlepszych rozwiązań.

4. Badania logicznego myślenia

Celem przeprowadzonych badań było znalezienie odpowiedzi na następujące pytania:

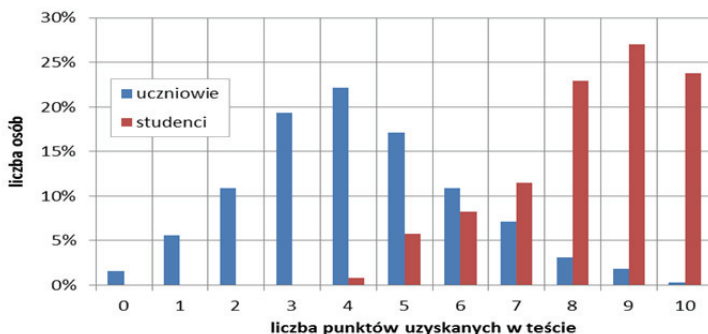
1. Czy uczniowie kończący pierwszy etap edukacyjny mają zadawalający poziom myślenia logicznego?
2. Czy studenci – przyszli nauczyciele edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej mają zadawalający poziom myślenia logicznego?

Sformułowano problem: jaki jest poziom logicznego myślenia uczniów po pierwszym etapie edukacyjnym i studentów specjalności edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej.

Do badań zastosowano metodę sondażu diagnostycznego, technikę ankiety. Jako narzędzia użyto testu [4]. Test zastosowany w badaniach uczniów i studentów składał się z 10 zadań zamkniętych, jednokrotnego wyboru [5]. Wszystkie zadania były dostosowane do poziomu wiedzy, który powinien posiadać uczeń na koniec pierwszego etapu edukacji i obejmowały treści matematyczne, praktyczne, analizę sytuacji i treści językowe. Za poprawną odpowiedź uczestnik testu otrzymywał jeden punkt, a za złą odpowiedź lub brak odpowiedzi zero punktów. Maksymalna ilość punktów do uzyskania wynosiła dziesięć.

Badaniami objęto 321 uczniów ze szkół województwa śląskiego oraz 122 studentów studiujących w Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Z uwagi na różną licznosc grup badawczych wyniki badań przedstawiono w procentach.

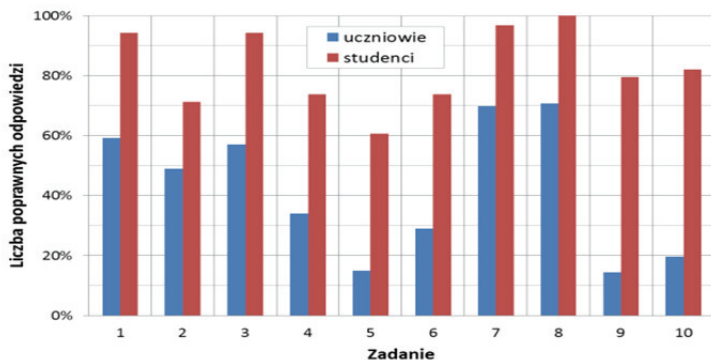
Zgodnie z przewidywaniami rozwiązywalność zadań testowych przez studentów była znacznie wyższa (Wykres 1).

Wykres 1. Liczba osób osiągających odpowiednie punkty w teście

Porównując poprawne odpowiedzi dla poszczególnych zadań (Wykres 2), zarówno uczniowie, jak i studenci najczęściej problemów mieli z zadaniem nr 5, którego treść przedstawiono poniżej [5].
Zeszyt do matematyki liczy 16 stron. Ile potrzeba cyfr, aby ponumerować każdą ze stron zeszytu?

A) 21   B) 22   C) 23   D) 24

Wykres 2. Liczba poprawnych odpowiedzi dla poszczególnych zadań

5. Podsumowanie

Analizując wyniki testu osiągnięte przez uczniów po zakończeniu pierwszego etapu edukacji stwierdzono, że poziom myślenia logicznego dzieci (średni wynik 41,7%) nie jest zadowalający. Wśród studentów, przyszłych nauczycieli dzieci, poziom myślenia logicznego według tego samego testu jest zadowalający (średni wynik 82,6%). Należy jednak podkreślić, że poziom tego testu był dla studentów bardzo łatwy.

Literatura

de BONO E. *Naucz swoje dziecko myśleć*. Świat Książki, Warszawa 1995, ISBN 83-7129-133-7

KLUS-STANŃSKA D., KALINOWSKA A. *Rozwijanie myślenia matematycznego młodszych uczniów*. Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa 2014, ISBN 83-89501-23-6

JURCZAK A. *Kognitywizm w pedagogice przedszkolnej i wczesnoszkolnej*, Pedagogika Przedszkolna i Wczesnoszkolna Vol.

4, 2 (8)/2016, pp. 37-50, **ISSN 2353-7140, e-ISSN 2353-7159, on line [29.03.2018]** <http://www.czasopismoippis.up.krakow.pl>

PILCH T., BAUMAN T. *Zasady badań pedagogicznych*, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa 2010, ISBN 9788362015160

RYGAŁ G., BOROWIECKA A. Poziom logicznego myślenia dzieci w wieku 9 – 10 lat. Komunikat z badań, *Pedagogika Przedszkolna i Wczesnoszkolna* Vol. 5, 2/1 (10/1)/2017, pp. 217-224, **ISSN 2353-7140, e-ISSN 2353-715.**